

INTRO

1

ČÍSLO

TÉMA

DŘEVO

Stezka v oblacích
Dřevěné divadlo ve stylu Shakespeara
Rozhovor s Martinem Rajnišem

2016

S

MARTINEM RAJNIŠEM

NEJEN O DŘEVU

Původně mělo toto vydání časopisu začít několika zajímavými názory na dřevo. Pro poslední příspěvek jsem se však vydal na Malou Stranu, do míst, kde se nachází Huť architektury Martina Rajniše. Když jsem téměř po dvou hodinách odcházel, věděl jsem, že by byla obrovská škoda, kdybych zůstal pouze u tohoto názoru a nepodělil se s vámi o více informací a moudrosti tohoto architekta.

Připravil: Jan Hejhálek

„U architektury je naprosto klíčový pocit, který člověk z té stavby má. Pocit a dojem, jaký v nás stavba zanechá.“

„Ke dřevu jsem se dostal více méně náhodou,“ začal vyprávět pan Rajniš, pozorujíc nejen mě, ale rovněž svého učně, který společně s námi seděl a architekta poslouchal. „Jednoho dne dostal můj dobrý kamarád rakovinu do páteře a jelikož mu předpovídali už jen několik let života, požádal mě, abych pro něj a jeho ženu udělal dřevěnej vejminek. A já, i protože jsem dělal několik let v Kanadě a poznal tak jejich tzv. systém prostorových rámců, jsem tento dům postavil. Od té doby jsme těch dřevěných staveb udělali opravdu hodně.“

„Dřevo je hodně zajímavé tím, že nám je jako lidem velmi blízko. Když děláte dřevěný dům, tak tu není na věky. I to je, při trošku prapodivný úroveň soudobé architektury, spíše dobře. Když to brzy zmizí ze světa, tak se světu uleví. Hodně baráků je totiž hodně blbejch. Například u rodinných domů to je dejme tomu nějakých 99,5 %, který stojí úplně za hovno,“ pokračuje pan architekt se slovy, že neví, zda náš časopis používá prdele, hovna a podobné názvy, ale že ho klidně mohou citovat doslova.

„Podívejte se na jednu věc“, pokračuje pan Rajniš a podává mi knihu „České domy“ od Jána Stempela. „Za posledních 25 let se postavilo zhruba 300 000 domů. Toto je výběr 33 domů, tedy 0,1 promile. Z 10 000 domů jeden. Přesto i tady jsou sračky. Ne moc, ale občas i tady nesmysly najdete,“ pokračuje architekt listuje knihou. Po nějaké době se vždy zastaví, ukáže mi stavbu a lehce ji okomentuje.

Příčiny úpadku současné architektury

„Stala se totiž jedna velmi zvláštní věc. Jakmile se rozjela moderní doba, všechny věci se začaly čím dál rychlejším tempem proměňovat. Normální barák na vesnici se běžně vyvíjel několik století. Třeba i 10 generací, kde ty lidi zvolna zjišťovali, co a jak jim vyhovuje. Co je jak užitečný víc, co je užitečný míň. Jak dům funguje, když jsou lidé mladí, když jsou plní sil ve středním věku, když jsou staří a umírají. Jak se v tom baráku rodí, umírá. Všechno tohle má dlouhý vývoj a většinou lidé těmto domům hodně rozuměli. Byly ostatně pro ně a oni se podíleli jak na jejich koncepci, tak i na jejich realizaci. To znamená, že rozuměli na jedné straně užitečnosti, na druhé straně nákladům, které na to musí věnovat.“

A najednou ta moderní doba s těma barákama a s námi jako architektky naprosto zamávala. Většina domů totiž není dělána tak, že by si je lidé sami stavěli, dokonce většina různých činností se neodehrává v domech, které si člověk sám navrhnul. Dříve kupec navrhl krám, sedlák byl u toho, když vznikal jeho statek, hradní pán zkoncipoval hrad, baron měl zámeček, rybáři měli své rybníky. Nyní jsou věci dělané nějakými profíky a vše se obrovsky rozdělilo. Jeden dává dohromady peníze, druhý nějakou koncepci, třetí dává dohromady stavbu, čtvrtý a pátý to prodává. Najednou to jde z ruky do ruky a nikdo k tomu nemá osobní vztah. Místo toho, aby lidé u staveb přemýšleli, máme na každý problém nějakou normu.

To vše vede k tomu, že soudobá architektura je urvaná z řetězů. Nepomáhají tomu ani školy, kde ty lidi ví kulový hovno o tom, co je dobrá a špatná architektura. A aby to bylo ještě těžší, tak většina časopisů

o architektu
facto pro mě
chitekta, sko
posledních 3
nestarám.

Svět se ne
věci, postu
je čím dál t
jímá se o n
je, že jsme
co jsme bý
na úrovni B
trochu nad
né, Švýcaři
Japonci, Am
námi. A to je

1

o architektuře předvádí věci, které jsou de facto pro mě, jako pro praktikujícího architekta, skoro úplně na prd. I proto se za posledních 30 let o časopisy prakticky vůbec nestarám.

Svět se neustále zrychluje. Přicházejí nové věci, postupy, technologie, idee. Architektura je čím dál tím víc odtlačovaná na okraj a zajímá se o ni jen zlomek populace. Výsledkem je, že jsme v Evropě na ocase. Nejsme tam, co jsme bývali za první republiky. Jsme někde na úrovni Běloruska, Moldávie, Libye. Možná trochu nad tím, zaplať pán Bůh. Ale Rakušané, Švýcaři, Němci, Francouzi, Skandinávci, Japonci, Američani, Španělé jsou dost nad námi. A to je ostuda.

Pokud se mladí smířili s životem v chudobě, tak to s určitým povzdechnutím snášim. Já jsem se ale s takovým životem nesmířil. Odmítám jen proto, že jsem se narodil ve středu Evropy, v téhle Bohem zapomenuté kotlince, se smířit s pravidly hry. I u staveb na spousty nařízení kašlu a dělám si je prostě tak, jak chci.“

Klíčové věci pro architekturu

„U architektury je naprosto klíčový pocit, který člověk z té stavby má. Pocit a dojem, jaký v nás stavba zanechá. Podívejte, život se tu vyvíjí několik miliard let a v posledních několika stovkách miliónech let tu už jsou organismy, které mívají často velmi šťavnaté pocity. Dobře je v současné době můžeme sledovat třeba na psech. Jejich vnímání není založený na logice, kalkulaci, vypočítávání věcí. Ale na řazení pocitů vedle sebe. Zde je strach, tady je vůle k tomu něco ovládnout, zde je pocit nebezpečí a stáhnout se. Všechny tyto věci dohromady. Pocity přátelství, věrnosti, empatie. Všechno tohle je i pro nás naprosto srozumitelné.“

Že lze teď všechno vyjádřit nulama a jedničkama, logicky, neznamená, že to je nejrozumnější. Pocity jsou to, co je zde již několik milionů let a bude stále převládat. Když jsem s ženskou, taky moc nekalkuluju. Jinak by byl konec. A stejně je to s architekturou. Architektura je o pocitech, o magii.“

2

Obr 1 Strukturální konstrukce z kmínků, foto: David Kubik
Obr 2 Sloní břich, foto: Jakub Holas, Tomáš Kosnar

Dobrá architektura

„V dobré stavbě by se měl člověk dobře cítit, když se na stavbu podíváme, měli bychom mít příjemný pocit, že je čitelná a srozumitelná. Ty nejkrásnější stavby jsou z jednoho materiálu. Gotická katedrála je ze šutru. Je ještě oplácená nějakou omítkou? Není. Je z jednoho druhu kamene. Z čeho jsou pyramidy? To samé. Z čeho je Machu Picchu v Peru? Zase. Ze šutru a trávy.

O kvalitě architektury mluví i hledání blízkých věcí. Dobrá architektura ze sebe vyzařuje něco, co je známé. Něco, co s vámi už žilo celý život a najednou se to objevilo. Je to věc, která se dovede odvolávat na věci, které vám dávají smysl, které vám dávají určitý pohled na život, které vám jsou svým způsobem blízké. Často v nich vidíte symboly. Symboly některých květů, rostlin, kmenů, ale i skalisek, vody, zvířat, velryb, slonů. Nacházíte tam svět, který je vaším světem. Věřím, že když se odvoláváte na tyto symboly, pak lidé nemůžete moc nasrat. Architektura se teď ale složitě odvolává na jinou architekturu a to je pro lidi často nesrozumitelný. Oni tu jinou architekturu neznají. Navíc je tato architektura tak vzdálená a tak neprozkoumaná, že se v zásadě ani není na co odvolávat.“

3

Architektura

„Věřím, že...
 strašně moc...
 i všemocná...
 ná a pro ná...
 jakýmsi pro...
 Jako kdyby...
 jsou třeba f...
 katedrále. A...
 kmeny v bu...
 podobné ro...
 útesu a děl...
 podobají ně...
 Podobnosti...
 z několika n...
 jednobuněč...
 liardama le...
 genomů. 4...
 sob, jak se...
 je nám velm...

Obr 3 Rozhledna
 Obr 4 Artefakt

Architektura jako součást života

„Věřím, že architektura je svým způsobem strašně mocná. Dokonce by se dalo říci, že je i všemocná, protože je pořád s námi. Příjemná a pro nás akceptovatelná architektura je jakýmsi prodloužení, extenzí nás samotných. Jako kdybych natáhl ruku, tak pokračováním jsou třeba fiaily a křížové klenby na gotický katedrále. Ale zároveň jim jsou podobný kmeny v bukovém lese a větve. Jim jsou zase podobné rostliny, které jsou na bariérovém útesu a dělají podobné formy. Jim se zase podobají některé končetiny velkých savců. Podobnosti. Náš svět je vlastně vytvořen z několika málo pravzorů. Vezměte si, že jednobuněčné rostliny tu byly už před 4 miliardami let. A s nima sdílíme pětinu jejich genomů. 4 miliardy let tu přežívá jistý způsob, jak se uspořádávají věci. A ten způsob je nám velmi blízký. Takhle jsme udělaný.“

Ne náhodou jsou ryba, myš, had, slon, lev osově symetrický. To je v podstatě design. Ne náhodou se tomu motorka, letadlo, ponorka či bitevní loď podobají. Všechny se pohybují, a proto potřebují být symetrický. Totéž je design.

Architektura je znovu vytváření lidského světa. Lidský svět je vlastně položený na podvědomém pocitu sebe sama. A ten pocit vzniká v plochách vnitřní jeskyňky, která je v mozku. Tam vzniká uvědomění si sebe sama. A architektura je svým způsobem transpozice tohoto principu do všech možných tvarů a částí, kterými se obklopujeme.

Svět je úžasným spojením chaosu a struktury. Jasný struktury. Ale zároveň tato struktura není mechanická jako počítač či auto, ale částečně chaotická. Chaos však strukturu nerozvrací, ale souzní s ní. My musíme dělat plány, které jsou jako oříšek, ze kterého

vypučí strom. V oříšku není napsané, že strom bude mít 875 321 listů. Není tam napsané, že bude mít 5 722 slabých větví atd. Je tam popsán jistým způsobem zásada, podle které ta struktura vzniká. Když strom vzniká na kameni, nepošle kořeny přímo do kamene, ale obejde ho. To samé s větrem, to samé se suchem, vlhkem, cizopasníkama. Strom se neustále mění a my jsme stejní. Každý den nám život přinese něco jiného. A když v architektuře vidíme kolem sebe její vlídnost v tom, že se sama mění. Že se nám do jisté míry podvoluje a přizpůsobuje, tak se najednou cítíme v našem světě. To je lidský svět.

Dokonalá architektura je jedna z věcí, která nás drží pohromadě, která nás drží šťastný. Na vrcholu, kam jsme se jako lidský rod dostali. Proto je tak důležitý dělat architekturu či časopis o architektuře.“

Obr 3 Rozhledna Máminka, foto: David Kubík
Obr 4 Artefakt Kyje, foto: Petr Králík